

Vanaf de 10^e eeuw raakte het zuidelijk Westerkwartier permanent bewoond toen kolonisten zich hier vestigden. De naam Nuis betekent ‘nieuwe huizen’. De kleine laatromaanse zaalkerk van Nuis dateert uit de 13^e eeuw en staat op de zandrug Vredewold. Tot in de 19^e eeuw was dit gebouw omgeven door een gracht en hoge eiken. De gracht is gedempt en de bomen moesten wijken voor de doden; het kerkhof was aan uitbreiding toe. Ten noorden van de kerk kregen de armen een graf, aan de zuidkant lagen de dodenakkers die hoorden bij de boerderijen in het dorp. Sinds 2001 is de kerk van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Bouwhistorie

Met haar rijk gelede buitenwanden is ze een uitzondering in deze streek. De meest uitbundige soortgenoten zijn namelijk te vinden in het noordoosten van de provincie. De schipwanden zijn verlevendigd met spaarnissen, gevuld met siermetselwerk naast de vensters. Het rijkste patroon vinden we in de oostgevel. In het midden zitten drie dichtgezette vensters, met aan weerszijden een brede gekoppelde nis. De topgevel is voorzien van een ‘klimmend patroon’ met vijf rondboognissen. Hoewel de kerk van Nuis rijk is aan siermetselwerk, is de variatie opvallend beperkt – in alle nissen is gekozen voor een zogenaamde ‘staande keper’. De oorspronkelijke mannen- en vrouweningang in de zuid- en noordgevel zijn later dichtgemetseld. Nu betreden we de kerk via de ingang in de westgevel, die aan het eind van de 19^e eeuw opnieuw werd opgetrokken. Als bekroning dient een eenvoudige dakruiter uit 1873 met daarin een luidklok uit 1777, gegoten door J. Borchard in Enkhuizen. Het portaal voor de westgevel werd in 1906 door de Marumer architect T. Glastra toegevoegd.

Interieur

Het huidige tongewelf dateert uit 1906. Het licht verhoogde koor is gevuld met meubilair uit de 18^e en 19^e eeuw. Vooraan staan twee voornamen banken met spijltjes uit de 18^e eeuw. Uit dezelfde eeuw dateert de aan de oostwand hangende preekstoel. De twee lagere zijvensters zijn dichtgezet. De kuip is versierd met reliëfs die de vier jaargetijden verbeelden. Schaatsen voor winter, druiven voor herfst, aren voor zomer, en bloemen voor lente. Voor de preekstoel staat een avondmaalstafel in Lodewijk XVI-stijl uit 1809. In de zuidoosthoek van het koor zit een opvallend grote piscinanis, zoals we die in dit deel van de provincie vaker aantreffen (Noordhorn, Niebert). De wandnis met een afvoerbekken en een roodgeverfde spitsboogomlijsting kwam aan het licht bij de restauratie in de jaren 80 van de vorige eeuw. J. van der Blik uit Leeuwarden leverde in 1953 het eerste pijporgel. De kas is neogotisch maar het pijpwerk stamt deels uit de 17^e eeuw. Voor de plaatsing in Nuis heeft de orgelbouwer beide delen samengevoegd. Om het orgel te kunnen plaatsen, kreeg de galerij een uitbouw op twee gietijzeren zuiltjes.

Rouwborden

Op het koor liggen enkele grafstenen voor leden van de families Fossema, Auwema en Van Teyens, eigenaren van de nabijgelegen Coendersborg. Tot de categorie memoria behoren ook de twaalf ruitvormige rouwborden uit de periode 1635-1735, deze kregen pas in 1986 een plaats in de kerk van Nuis. Ze verwijzen naar de families Fockens en Van Teyens, vooraanstaande geslachten uit Zuidoost-Friesland. Telgen uit deze geslachten waren actief in de Friese staten en in het landelijk bestuur. In de Franse tijd werden hun eretekenen door de patriotten uit de kerk van Beetsterzwaag verwijderd en ondergebracht in de Coendersborg. Ze kregen uiteindelijk een plaats in de kerk van Nuis, waar zich ook graven van het geslacht Van Teyens bevinden. En zo prijkt een van de grootste samenhangende collecties Friese rouwborden tegenwoordig in een Groninger dorpskerk.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

© SOGK 2021, herziene versie